

Spiegelkarpersprojecten in Vlaanderen

Spiegelkarpersprojecten in Vlaanderen. Een titel die voor sommigen bekend in de oren klinkt. Anderen fronsen nu de wenkbrauwen. In dit artikel lees je wat zo'n spiegelkarpersproject precies inhoudt, waar in Vlaanderen reeds projectspiegels rondzwemmen, wat het monitoren ons al heeft bijgebracht, en wat momenteel de hete hangijzers binnen dit gegeven zijn.

■ Tekst Filip Matthys ■ Achtergrondfoto Copyright Viskwekerij Corten

“Er wordt absoluut niet gestreefd naar een overpopulatie aan karpers, dit leidt immers tot een minder sterk bestand waarbij karpers een verlaagde weerstand opbouwen en achterblijven in groei. Waters met een (te) beperkte natuurlijke aanwas verdienen en krijgen onze extra aandacht.”

“Spiegelkarpersproject”, zeg je?

Wat is nu eigenlijk zo'n spiegelkarpersproject? Wel, een SKP (de inmiddels vertrouwde afkorting) is een project waarbij op ecologisch verantwoorde manier karpers worden uitgezet. Hierbij houden we stevast rekening met de draagkracht van een water en de aanwezige (karpers) populatie. Er wordt absoluut niet gestreefd naar een overpopulatie aan karpers, dit leidt immers tot een minder sterk bestand waarbij karpers een verlaagde weerstand opbouwen en achterblijven in groei. Waters met een (te) beperkte natuurlijke aanwas verdienen en krijgen onze extra aandacht.

Een factor die SKP-en wel hoog in het vaandel draagt, is diversiteit of variëteit. Een eenzijdig bestand van bijvoorbeeld enkel schubkarpers is immers weinig aantrekkelijk voor de karpervisser. Het maakt een bestand ook kwetsbaar, trouwens. Je zou maar net slechts één ras uitgezet hebben dat bijzonder vatbaar is voor dodelijke aandoeningen...

Een belangrijke pijler binnen SKP-en, is de kracht van het monitoren. Het beschubbingspatroon van een spiegelkarpers kan je makkelijk vergelijken met onze vingerafdruk. Elke spiegelkarpers is dus individueel op te volgen. En dat doen we ook. Fotoarchieven van uitzetfoto's worden aangelegd, en uiteraard geraadpleegd wanneer een vangstfoto van een spiegelkarpers in de juiste mailbox terecht

komt. Gegevens als vangstgewicht en locatie worden vergeleken met het uitzetgewicht en plaats van uitzetting. Vaak wordt een spiegelkarpers meerdere malen teruggevangen, en kan bijvoorbeeld het migratiegedrag in kaart gebracht worden. De info die op die manier verzameld wordt, is bijzonder kostbaar voor zowel liefhebber als wetenschapper!

Een terugblik

Ruim vijftien jaar geleden viel in Vlaanderen het woord 'spiegelkarpersproject'. De daad werd meteen bij dat woord gevoegd, en in het memorabele kalenderjaar 2001 werden een eerste keer kweekspiegels uitgezet op openbaar water in Vlaanderen. Niet minder dan 120 stuks werden over vier uitzetlocaties langs de IJzer verspreid. Naar Nederlands voorbeeld werden deze spiegelkarpers eerst gemeten, gewogen en gefotografeerd. Sinds die dag is het snel gegaan. Anno 2015 'lopen' er aardig wat spiegelkarpersprojecten in Vlaanderen. Vier van onze grote rivieren kregen reeds een injectie van spiegelkarpers. Die rivieren zijn de IJzer, de Leie, de Schelde en de Dender. Ook kanalen zijn vaak niet in staat om via natuurlijke aanwas hun karpersbestand op peil te houden. Flink wat van deze waterwegen zijn intussen trotse bezitters van knappe projectspiegels. De voornaamste zijn het kanaal van Gent naar Oostende, het kanaal van Roeselare naar de Leie,

het Zeekanaal, de Leuvense vaart, het kanaal van Nieuwpoort naar Duinkerke, de Damse vaart en de Zuid Willemsvaart. Volgende winter start trouwens een nieuw project op het kanaal van Kortrijk naar Bossuit. Het uitzetten op afgesloten water blijft een hekel punt. Sterfte onder het vaak verouderde originele bestand trof ons meermaals in het hart. Toch kregen enkele afgesloten Schelde- en Leiemanders in het verleden enkele minieme uitzettingen (denk aan een handvol vissen) te verwerken. Het moge duidelijk zijn dat de focus vooral op rivieren en kanalen gericht is. Meer info rond deze projecten vind je op www.spiegelkarpersproject.be.

De resultaten van monitoring

Het opvolgen van individuele karpers kost ons flink wat vrije tijd. De info die je in ruil terugkrijgt, compenseert dat gelukkig ruimschoots. Drie items houden we maar wat graag tegen het licht. Een eerste facet is overleving. Het percentage spiegelkarpers dat teruggevangen wordt, vertelt ons iets over die overleving. Toegegeven, er zwemmen heus nog wel uitgezette spiegelkarpers rond die we nooit eerder konden vangen, toch kunnen we tendensen gaan optekenen of verschillende lichten met elkaar gaan vergelijken. Grofweg kan je stellen dat gemiddeld 25% procent van de uitgezette spiegelkar-

Bouwen aan een gevarieerd karperbestand: uitzetting KGO 2014.

De BVK op terreinbezoek bij Jan van Mechelen (Valkenswaard).

Open rivieren- of kanalenstelsels blijken een heuse speeltuin voor onze trekklustige karper.

Joris Weijtens (voorzitter van de BVK) in dialoog met Kim Corten.

pers één of meerdere keren teruggevangen wordt. Sommige projecten halen terugmeldpercentages tussen 40 en 50%. Dat zijn echt de uitzonderingen, vaak waters met beperkte migratiemogelijkheden en een zekere hangedruk. Blijft het terugmeldpercentage van een bepaald water erg achter ten opzichte van andere projecten, dan mag je dat gerust toeschrijven aan uitval kort na het uitzetten. De eerste winter 'buiten' is vaak cruciaal. Een tweede facet is 'groei'. Hoe snel groeit nu zo'n kweekspiegel? En blijft die vis eeuwig groeien? Laat ik maar meteen vertellen dat groei echt wel watertype-gebonden is. Op waters met een (extreem) hoog aanbod natuurlijk voedsel groeien ze echt als kool. Een typisch voorbeeld hiervan is de Damse vaart. De vissen die daar in 2009 werden uitgezet op gemiddeld 2,5 kilogram, worden op vandaag gevangen op een gemiddeld gewicht tussen de 10 en 15 kilogram. Op waters waar de karper moet

opboksen tegen stroming en pittige scheepvaart (vaak in combinatie met een lager aanbod natuurlijk voedsel), gaat het iets minder snel. Meteen meegeven dat visstandbeheerders dit helemaal niet zo erg vinden. De vraag is immers of zo'n karper met explosieve groei wel een lang leven beschoren is? Als we die groei even gemiddeld gaan bekijken, dan mag je aannemen dat een kweekspiegel (gemiddeld uitzetgewicht tussen de 2 en 3 kilogram) de eerste twee jaren na uitzetting zo'n twee à vier kilogram per groeiseizoen aan gewicht 'pakt'. Het derde seizoen is dat nog gemiddeld twee kilogram, waarna er een zekere afvlakking optreedt. Het facet dat ons echter het meeste kon verbazen, is migratie. We hadden natuurlijk wel al het vermoeden dat karpers van nature nieuwsgierige beestjes zijn, maar de kilometerteller van sommige vissen deed ons echt steil achterover vallen. Spiegelkarpers zwemmen niet alleen flink heen en

weer, ze zijn niet vies van een (tijdelijk) uitstapje naar een andere waterloop. Spiegelkarpers uitgezet op het kanaal Gent-Oostende duiken quasi overal op. Op de IJzer, op de Leie, op de Ringvaart te Gent, je kan het zo gek niet bedenken. Trouwens, een sluis kan hun drang absoluut niet tegenhouden. De Dampoortsluis te Brugge (KGO) wordt wel eens genomen door onze spiegelkarpers! Toch zijn en blijven sluisen een rem op het migratiegedrag van karper. Enne... we mogen wel spreken van een soort wisselwerking. Projectspiegels van de Leie worden immers ook op het kanaal Gent-Oostende gevangen. En hoe verder de tijd strekt, hoe verder de spiegelkarpers gaan zwemmen. Een ding is zeker, het laatste hebben we nog niet gezien!

De Belangenvereniging Verantwoord Karperbeheer

In oktober 2012 werd de Belangenvereniging Verantwoord Karperbe-

“Het beschubbingspatroon van een spiegelkarper kan je makkelijk vergelijken met onze vingerafdruk. Elke spiegelkarper is dus individueel op te volgen. En dat doen we ook.”

heer (voortaan afgekort als BVK) opgericht. Die belangenvereniging is actief in België en Nederland. Ons (de auteur van dit stuk is mede oprichter en bestuurslid van de BVK) ultieme streven is het creëren en in stand houden van evenwichtige en aantrekkelijke karperbestanden op openbaar water. Je zou kunnen stellen dat de BVK de belangen van de karper verdedigt. Een te hoge populatie zorgt voor karpers met een verlaagde weerstand. Van zodra er dan maar ook iets verkeerd gaat, zijn de gevolgen vaak nefast. Dat het beheren van gezonde karperbestan-

den meer is dan alleen karpers tellen, weten we intussen allemaal. Uiteraard houden we rekening met alle vissoorten (roofvispopulatie, enz) en andere factoren (vegetatie, nuttige oeverlengte, predatoren, enz). Het belangrijkste agendapunt van de BVK is het streven naar diversiteit. En die diversiteit is onlosmakelijk verbonden met de kweker die de spiegelkarpers mag leveren. Ons bestuur levert het gehele jaar door inspanningen om goede en opbouwende contacten te hebben met de belangrijkste kwekers in Nederland en België. En die contacten hebben

ons geen windeieren opgeleverd (zie volgende alinea). Graag meegeven dat de BVK met plezier antwoorden zoekt op alle vragen rond karperbeheer. Grasduin gerust eens een uurtje rond op onze website. Zo is er maandelijks een verhaal rond één bepaalde projectspiegel die straffe dingen heeft laten zien. Eveneens interessant en bruikbaar is de rubriek 'rassen en types'. Dit en nog veel meer vind je op onze website www.karperbeheer.nl

De ideale uitzetspiegel

Hoe ziet die ideale uitzetspiegel er

eigenlijk uit? Laat ik maar beginnen met toe te geven dat de ideale uitzet-spiegel best wel trendgevoelig is. Het komt erop neer dat de uit te zetten spiegelkarpers voor variatie moeten zorgen op het huidige bestand. Heb je een populatie van enkel schubkarper, dan is elke spiegelkarper – hoe gek of saai die vis er ook uit ziet – een aanwinst voor wat betreft diversiteit. Dit was zo'n tien à vijftien jaar terug zowat de grondgedachte. Echter, na pakweg vijf jaar uitzetten van eerder zwakbeschubde en hooggebouwde consumptiespiegels wordt ook dit weer eenheidsworst, en moet je op zoek naar alternatieven.

Dat alternatief vind je in de factor 'beschubbing'. Rijkelijk beschubde spiegelkarpers zijn niet alleen vaak een streling voor het oog, ook naar het individueel herkennen toe zijn ze een aanwinst voor elk spiegelkarper-project. Zowat parallel met dit beschubbing-verhaal loopt de factor 'bouw van een vis'. Karpers die voor consumptie gekweekt worden, hebben vaak een hoge bouw om op die manier in korte tijd flink toe te nemen in gewicht. Tot voor kort konden karpervissers zich daar wel in vinden. Stiekem hopen we immers allemaal om ooit die ene joekel te

vangen! En toch beweegt er ook hier het één en ander. Een kleinere groep karpervissers is opgestaan, en durft die bouw in vraag stellen. Wijkt die hoge bouw niet te veel af van de oervorm van een karper? Moeten we in de toekomst niet wat meer op zoek naar slankere karper? Een vraag die we niet zomaar mogen naast ons neerleggen. Wat op vandaag de stelling van de BVK is in deze? Wel, ook hier streven we naar diversiteit. Hooggebouwde vissen mogen gerust worden uitgezet, zolang ze op termijn maar niet de norm worden. De grootte van de ideale uitzet-spiegel is wel vaker stof tot discussie.

Grofweg kan je stellen dat pootkarper tussen 1kg en 3kg het meeste geschikt is. Kleiner dan 0,8 à 1kg betekent een verhoogde predator-gevoeligheid. Vissen groter dan 3kg zijn vaak driezomerig of ouder. Het is wetenschappelijk aangetoond dat het adaptatievermogen (het vermogen om zich aan te passen aan een nieuwe omgeving) afneemt naarmate een vis ouder wordt. Dat de ideale uitzet-spiegel ook nog eens vrij is van virussen, hoef ik jullie niet te vertellen. Over dit item valt zowat een halve encyclopedie te schrijven, gemakshalve gaat deze bijdrage hier niet dieper op in. Wie vragen heeft rond de meest courante virussen, kan flink wat antwoorden vinden op de website van de BVK. Bovenstaande info is op zich wel leuk en leerrijk, maar wat heb je eraan als pootvis voor openbaar water in Vlaanderen geleverd wordt door vooraf aangeduide kwekers of leveranciers? Inderdaad, dit zorgt voor beperkingen, maar ook voor kansen. Kansen die de BVK niet onbenut gelaten heeft, de afgelopen

jaren. Al geruime tijd houdt de BVK goede contacten met de voornaamste kwekers/leveranciers in Vlaanderen en Nederland. De kwekers weten intussen wel dat wij niet vrolijk

worden van aanhoudende leveringen van kale spiegels (geen of weinig schubben op het lijf). Toch is het voor hen moeilijk om met onze wensen rekening te houden. Hun oogst gaat immers voor ruim 90% naar consumptie, en daar is die kale spiegelkarper helaas wel erg geliefd. We hebben de afgelopen jaren de belangrijkste kwekers en leveranciers langzaam kunnen overtuigen van de noodzaak van verandering. Sinds afgelopen winter is er zelfs een zichtbare kentering. Het familiebedrijf Corten had onze schreeuw naar flink beschubde spiegels opgevangen, en niet veel later zat de familie Corten en het BVK-bestuur letterlijk rond de tafel. Dit heeft geresulteerd in schitterende spiegelkarpers die op beschubbing geselecteerd werden. Breed glimlachend werden afgelopen winter een eerste keer geselecteerde spiegels van Corten uitgezet. Een zoveelste voorbeeld dat gezond en respectvol overleg voor mooie oplossingen kan zorgen.

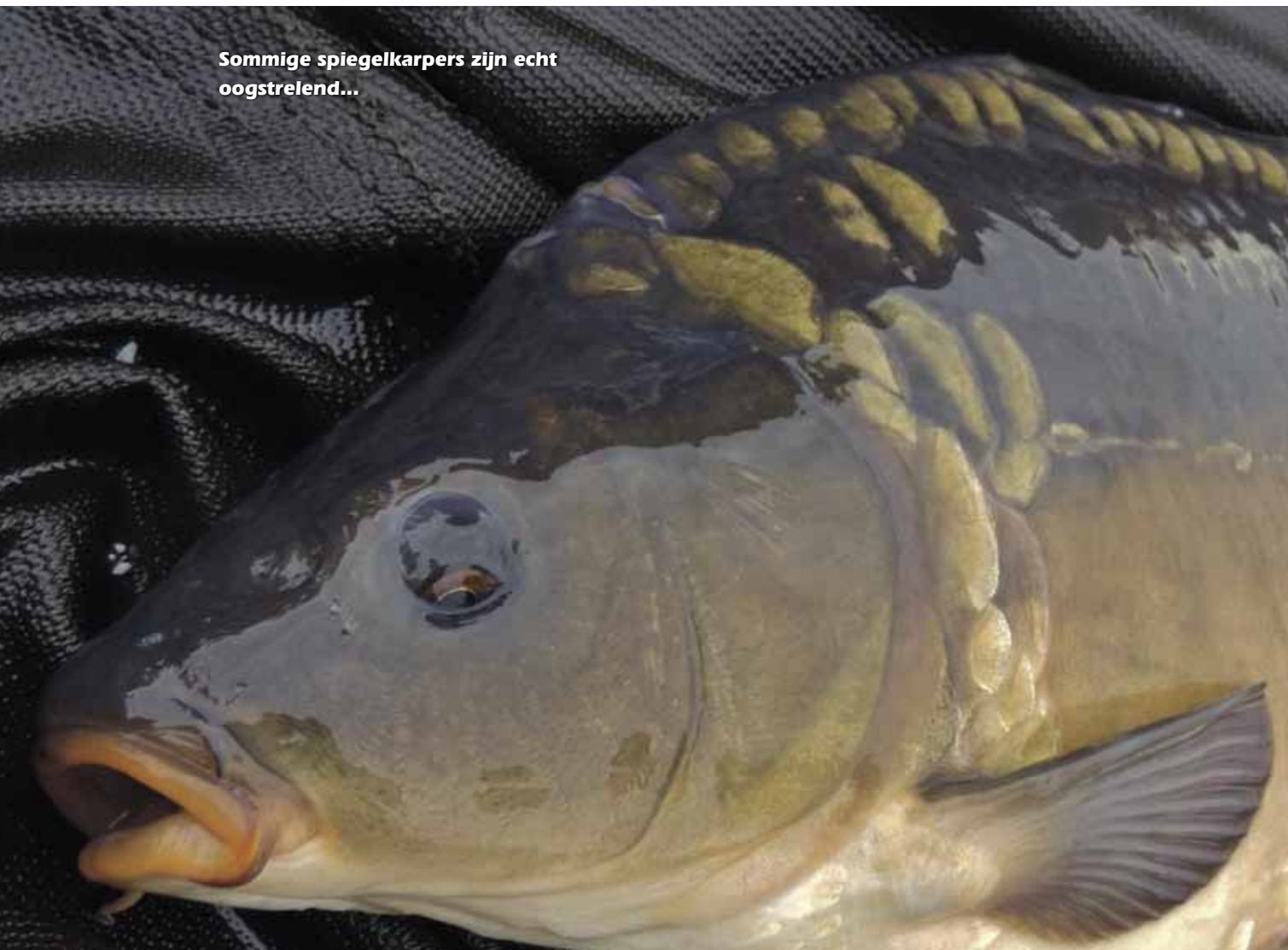
Tot slot

Spiegelkarperprojecten zijn hét middel om het karpervissen naar een hoger niveau te tillen. Karpervissers zijn immers als geen ander in staat om karperspopulaties en hun dynamiek in kaart te brengen. Hengelvangstgegevens door de jaren heen (voor en na het uitzetten van

spiegelkarper) leveren ons een schat aan informatie op. Informatie die we met grote trots en plezier delen met de visserijbiologen (verbonden aan de PVC's of ANB). Afronden doe ik graag met de volgende vaststelling; het uitzetten en monitoren van individuele spiegelkarpers is het schoolvoorbeeld van een win-win situatie.

De individuele hengelaar ervaart een verhoogd hengelplezier, de wetenschapper krijgt nuttige en unieke info in ruil. Geloof me, de toekomst van onze spiegelkarperbestanden ziet er rooskleurig uit. Geniet ervan, fotografeer je spiegelkarpers, en zet onze 'toekomst' vooral terug in het water van herkomst. Bedankt!

Sommige spiegelkarpers zijn echt oogstrelend...

“We hadden natuurlijk wel al het vermoeden dat karpers van nature nieuwsgierige beestjes zijn, maar de kilometerteller van sommige vissen deed ons echt steil achterover vallen.”